

Не викликає заперечень й те, що сертифікація та валідація методичного забезпечення дадуть змогу з високою якістю вирішувати теоретичні та практичні завдання. При цьому мінімізуються можливі експертні помилки, підвищується ефективність використовуваних засобів і методів, знижуються матеріальні і тимчасові витрати на проведення досліджень і експертиз. Перспектива використання сертифікованих експертних методик, однотипні вимоги до експертів відповідних спеціальностей відкривають можливості досягнення порівнянних результатів при дослідженні тих самих об'єктів, а значить, підвищують об'єктивність і результативність проведених експертиз.

#### **Список використаних джерел**

1. Олійник О. О. Зарубіжний досвід адміністративно-правового регулювання судово-експертної діяльності. Митна справа. 2013. № 4 (88). С. 270-275.
2. Філоненко Р. Демократизація українського суспільства – засаднича складова входження України до простору Європи. Віче. 2011. № 2. С. 9-12.
3. ЕС создает сертификацию кибербезопасности информатики и связи. URL: <https://interfax.com.ua/news/telecom/510789.html>.
4. В ЕС договорились по закону о кибербезопасности. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/news/111218-v-es-dogovorilis-po-kiberbezopasnosti>.
5. Про технічні регламенти та оцінку відповідності: Закон України від 15.01.2015. № 124-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/124-19#Text>.
6. Ревенков П.В. Финансовый мониторинг в условиях интернет-платежей. Москва. 2016. 64 с.
7. Ревенков П.В., Бердюгин А. А. ДБО: Интернет создает новых клиентов и расширяет профили рисков. Банковское дело. 2013. № 12. С. 64–67.

***Нестор Наталія Володимирівна,***

заступник директора з наукової роботи  
Київського науково-дослідного інституту  
судових експертиз Міністерства юстиції  
України, доктор юридичних наук

#### **СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА: МИНУЛЕ, ТЕПЕРІШНЄ, МАЙБУТНЄ**

Хто не пам'ятає свого минулого, той  
не вартий свого майбутнього.

*Максим Рильський*

Становлення судової експертизи має тривалу історію, пов'язану з розвитком людської цивілізації, суспільних відносин, держави і права. Цю історію складають дати, події, люди, ідеї, досягнення і відкриття у різних галузях знань. На жаль, обсяг тез дозволяє навести лише декілька моментів з минулого судової експертизи.

Як відомо, слово «forensic», яке у іншомовних словниках означає «судовий», «криміналістичний» і зараз асоціюється саме із судовою експертизою, походить від латинського «forensis», що означає форум, громадське місце, де у часи стародавнього Риму проводили судові розгляди.

У вітчизняній історії термін «експертиза» з'являється у циркулярі Міністерства юстиції 1877 р., в якому таких учасників судочинства як обізнані особи стали також назвати експертами.

4 липня 1913 р. засновано Кабінет науково-судової експертизи при прокурорі Київської судової палати. Зараз це Київський науково-дослідний інститут судових експертиз Міністерства юстиції України (далі – КНДІСЕ).

У КПК УСРР 1922, 1927 рр. відмовилися від поняття «обізнані особи» і прийняли один термін – експерт. Він є у КПК 1960 р. і КПК України 2012 р.

З прийняттям у 1994 р. Закону України «Про судову експертизу» вводиться поняття «судовий експерт».

На сьогодні КНДІСЕ як одна з найстаріших державних експертних установ України, в структурі якої функціонує 9 експертних відділень (Вінницьке, Житомирське, Івано-Франківське, Кропивницьке, Тернопільське, Хмельницьке, Черкаське, Чернівецьке, Чернігівське), цілком забезпечує інтереси правосуддя і сторін у цивільному, господарському, кримінальному, адміністративному та інших видах провадженнях, а також інтереси державних органів, громадських організацій, підприємств, інших фізичних і юридичних осіб, які зацікавлені у науково обґрунтованому встановленні певних фактичних даних шляхом застосування спеціальних знань. З цією метою КНДІСЕ проводить 97 видів експертних досліджень.

У минулому році експертами інституту виконано 65 489 експертиз, за 5 місяців цього року – 29 295 експертиз, серед яких найбільш запитуваними є: 1) експертизи, пов'язані із дослідженням матеріалів, речовин та виробів; 2) товарознавчі експертизи і дослідження та дослідження об'єктів інтелектуальної власності; 3) технічні дослідження документів.

Якщо визначати рейтинг замовників експертиз за результатами їх виконання у 2020 році, то він виглядає наступним чином: 1 Національна поліція – 30992 експертизи. 2. Органи фіскальної служби – 7203 експертизи. 3. Суди – 6722 експертизи. 4. ДБР – 5648 експертиз. 5. СБУ – 5464 експертизи. 6. Органи прокуратури – 3890 експертиз. 7. НАБУ – 2597 експертиз. 8. Інші організації, нотаріат – 1533 експертизи. 9. Громадяни, адвокати – 1436 експертиз. 10. Державна виконавча служба – 4 експертизи.

Працівники КНДІСЕ активно беруть участь у здійсненні міжнародної діяльності. З 2017 р. КНДІСЕ є членом і постійним учасником робочих груп ENFSI. КНДІСЕ – єдина організація, що була представлена на конференціях EA FS (м. Ліон, Франція). З 2018 р.

КНДІСЕ бере участь у програмі ТА ІЕХ, в ході якої були проведені семінари та навчальні візити. Також КНДІСЕ приймає участь у програмах EU-ACT Project і UNODC. З 2019 р. КНДІСЕ співпрацює з Інтерполом, а також став першою установою Міністерства юстиції України з обміну експертів у рамках CEPOL.

В останні 5 років у КНДІСЕ було запроваджено такі нові види експертиз: 1) інженерно-механічна: спеціальність: 10.23 дослідження технічного стану та експлуатації машин та механізмів; 2) гемологічна: спеціальності: 17.1.1 дослідження дорогоцінного каміння; 17.1.2 дослідження діамантів; 17.1.3 дослідження дорогоцінного каміння органогенного походження; 17.1.4 дослідження напівдорогоцінного каміння; 17.1.5 дослідження декоративного каміння; 3) авіаційно-технічна: спеціальність 10.25 дослідження авіаційних подій та інцидентів; 4) інженерно-технічна водного транспорту: спеціальність: 10.24 дослідження подій на водному транспорті; 5) експертиза військового майна: спеціальність: 12.5 оцінка майна і техніки військового призначення та озброєння; 6) військова експертиза: спеціальність: 16.01 військові дослідження.

Сучасні міжнародні терористи, організовані злочинні групи і кримінальні організації, особливо транскордонного рівня злочинності, взяли на озброєння й досить активно використовують для досягнення своїх протиправних цілей, так званий, Deepfake. Цей термін конкатенація слів «глибинне навчання» (англ. deep learning) та «підробка» (англ. fake) і являє собою методіку синтезу зображення людини, що базується на штучному інтелекті. Вона використовується для з'єднання і накладення існуючих зображень і відео на вихідні зображення або відеоролики.

Експерти прогнозують, що високотехнологічний спосіб «вкласти слова в чийсь уста» стане найсучаснішою зброєю в умовах інформаційних війн. Deepfake може бути дотичним до вчиненого правопорушення, використання Deepfake призводить до помилкових висновків про дію або подію, яка спотворює прийняття рішень і маніпулює результатами.

У криміналістиці вкрай важливо мати можливість викривати такі глибокі підробки, оскільки сфабриковані відео використовуються для впливу на вибори, майбутні політичні кампанії або національну безпеку.

У цьому контексті, за рішенням Ради національної безпеки і оборони України від 11.03.2021 р. «Про створення Центру протидії дезінформації», уведеного в дію Указом Президента України від 19.03.2021 р. № 106, в Україні був створений новий спеціальний орган правоохоронного спрямування Центр протидії дезінформації (далі – Центр). Відповідно до Положення про Центр, затвердженого Указом Президента України «Питання Центру протидії дезінформації» від 7.05.2021 р. № 187/2021, для виконання покладених на нього завдань, а саме: проведення аналізу та моніторингу подій і явищ в

інформаційному просторі України; виявлення та вивчення поточних і прогнозованих загроз інформаційній безпеці України; забезпечення інформаційно-аналітичними матеріалами з питань забезпечення інформаційної безпеки України, виявлення та протидії дезінформації, ефективної протидії пропаганді, деструктивним інформаційним впливам і кампаніям, запобігання спробам маніпулювання громадською думкою; та інших, він створює експертні групи, склад яких затверджується керівником Центру, та залучає в установленому порядку до вивчення окремих питань представників державних органів, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій. І, зрозуміло, без судових експертів тут буде важко обійтись.

Іншою ознакою експертизи майбутнього є штучний інтелект, під яким розуміється сукупність наук і методів, яка здатна обробляти дані для розробки дуже складних комп'ютерних задач. Штучний інтелект наділений людськими якостями й, окрім розв'язання проблем, він здатний навчатися.

Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р, передбачає реалізацію наступних завдань:

- удосконалення правового регулювання штучного інтелекту (зокрема в галузях освіти, економіки, суспільного управління, кібербезпеки та оборони);

- поліпшення якості вищої освіти та освітніх програм, спрямованих на підготовку фахівців у сфері штучного інтелекту;

- впровадження та реалізація суб'єктами господарювання інноваційних проєктів із використанням штучного інтелекту;

- підвищення рівня інформаційної безпеки та захисту даних в інформаційно-телекомунікаційних системах державних органів;

- забезпечення використання технологій штучного інтелекту в оборонних системах, сфері охорони здоров'я, правосуддя, а також для проведення аналізу ефективності системи публічного управління.

12 вересня 2020 р. запроваджено програми зі штучного інтелекту в Міністерстві юстиції України. Зокрема, воно розробило та починає використовувати програмне забезпечення з елементами штучного інтелекту, яке буде аналізувати злочинців і визначати, чи схильні вони в майбутньому порушувати закон знову. Про це розповів Денис Малюська, за словами якого у Facebook програму назвали «Кассандра». Її завдання полегшити роботу співробітникам органі пробації, які готують досудову доповідь, тобто документ, що допомагає суддям встановлювати міру покарання для винуватої у вчиненні кримінального правопорушення особи. У цьому документі дається характеристика обвинуваченого та оцінюється ймовірність вчинення ним нових злочинів у майбутньому.

Штучний інтелект може розпізнавати складний почерк. Так, програма розпізнає складний почерк з численними скороченнями та

навіть умовностями, що дає змогу розібрати численні праці та підтвердити належність цих творів конкретній особі.

Штучний інтелект може проводити експертизу об'єктів інтелектуальної власності, що дозволить значно скоротити термін проведення таких експертиз. Зокрема, програма може аналізувати тексти й при цьому необов'язково, щоб машина автоматично приймала рішення, але це може істотно упростити роботу експертів.

Отже, внаслідок впровадження штучного інтелекту в систему судово-експертної діяльності очікується скорочення термінів проведення експертиз, виключення елементу «корупційності» і помилки «людського фактора», підвищення якості експертиз, розвантаження судових експертів для виконання більш складних експертних завдань і науково-дослідних робіт, здійснення наукової діяльності у сфері судової експертизи та криміналістики.

*Нікітіна-Дудікова Ганна Юріївна,*  
докторант кафедри криміналістики  
та судової медицини Національної академії  
внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

### **АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ ДІТЕЙ**

Дослідження направлене на виявлення основних проблемних аспектів виявлення, розслідування та попередження злочинів проти статевої свободи та недоторканності дітей, а також виокремлення основних позицій, що впливають із тлумачення міжнародних договорів України, рішень Європейського суду з прав людини, щодо захисту дитини від сексуальних посягань.

Наразі в Україні активно обговорюється перспектива створення системи ювенальної юстиції, у зв'язку з чим охорона та захист прав дитини від посягань на статеvu свободу та недоторканість є важливою частиною забезпечення її функціонування. Виявлення, розслідування та профілактика сексуальних злочинів, вчинених щодо дітей, мають багато особливостей, що потребують детального вивчення та аналізу. Особливістю є те, що проблематика є актуальною для всього світового співтовариства, тому окреслену діяльність слід здійснювати у співпраці з світовим співтовариством, із врахуванням кращих зразків їх правоохоронної діяльності.

Зазначивши в статті 3 Конституції України, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1], держава взяла на себе зобов'язання захищати й дитину. У частині 1 статті 10 Закону України «Про охорону дитинства» зазначено, що кожній дитині гарантується право на свободу, особисту недоторканність та захист гідності [2].